

Anvendt litteratur.

- Bennett, Gordon
1973 Aboriginal Rights in International Law
Royal Anthropological Institute of Great Britain
and Ireland & Survival International
Occasional Paper no. 37 London
- Chartier, Clem
1979 Indigenous Nations and the Right to Self-Determination.
XLIII International Congress of Americanists
Vancouver, B.C. paper delivered august 16.
- Liss, Peggy K.
1975 Mexico under Spain, 1521-1556
Society and the Origins of Nationality.
University of Chicago Press
-

P.S. Jan Paulsen, Institut for Etnologi & Antropologi,
København, har gjort mig opmærksom på, at udtrykket
"International Lov" er en mis-oversættelse af det
engelske "International Law". Det rette udtryk på
dansk skulle være International Ret.

CENTRE FOR DEVELOPMENT RESEARCH
9 Ny Kongensgade
DK - 1472 Copenhagen K

CDR Seminar Papers B.81.3
Seminar om "aktionsforskning"

24/25. februar 1981

PROJECT RECONSTRUCTION SAIGHANCHI
- et selvhjælps project i
Nordafghanistan

Asta Olesen

Indledning

Mindst 165.000 mennesker er i dette århundrede blevet dræbt ved jordskælv i Mellemøsten. Alene siden 1953 er omkring 800 landsbyer blevet ødelagt og mere end 500.000 mennesker gjort hjemløse¹.

Jordskælv er udenfor menneskelig kontrol, så disse katastrofer kan kun modvirkes gennem:

1. udvikling af teknik til forudsigelse af jordskælv i tide, hvorved tab af menneskeliv kan formindskes gennem evakuering i tide
2. tilpasning af teknologien til naturkræfterne, dvs. udvikling af jordskælvssikre bygningssystemer.

Sådanne bygningssystemer er allerede udviklet ved anvendelse af avanceret teknologi og udført i stål og beton. Men dette rummer ikke nogen løsning for de millioner af fattige landsbyboere i truede områder, som er henvist til selv at bygge deres huse af de forhåndenværende materialer, og som har yderst begrænsede ressourcer til rådighed.

på '7th World Conference on Earthquake Engineering' i Istanbul i september 1980 blev det oplyst, at 95 % af ofrene ved jordskælv er fra landområderne, men til trods herfor blev der på konferencen kun præsenteret ét 'rural housing' projekt - og det er dette projekt, jeg her vil behandle².

Efter omfattende forskning i traditionelt arkitektur, håndværk og teknologi i Vestasien, udviklede den australske arkitekt Syed N. Sibtain et bygningssystem, der kombinerer moderne teknologi med traditionelle færdigheder og er baseret på anvendelse af lokale eller lettilgængelige materialer, tillige med at være indenfor landbefolkningens økonomiske formåen.

Utallige boligprojekter i udviklingslande er blevet en fiasko, fordi byggestilen har afvejet for drastisk fra den traditionelle med det resultat, at folk enten har nægtet at leve i husene eller har været nødt til at ændre deres traditionelle familiestruktur og hele livsstil. Derfor var endnu et krav til dette bygningssystem, at boligerne skulle være i overensstemmelse med såvel de sociale som de kulturelle og æstetiske værdier.

Nyheden i bygningssystemet består i, at i tilfælde af jordskælv kraftige nok til at ødelægge bygningen, vil dette ske på en kontrolleret måde, dvs. at væggene kun vil falde udad og det separat understøttede tag vil forblive intakt, så tab af menneskeliv formindskes afgørende. At husene er jordskælvssikre er resultat af en ny-anvendelse af traditionelle principper, snarere end en introduktion af en helt ny teknologi³.

Byggesystemet blev taget i anvendelse ved genopbygningen af landsbyen Saighanchi, der var blevet totalt ødelagt ved et jordskælv (af styrke 6,8-på Richter's skala), som i marts 1976 forrettede mange ødelæggelser i Khulm-regionen i Nordafghanistan.

'Project Reconstruction Saighanchi' gennemførtes på basis af 'selv-hjælp' i perioden 1977-79 under ledelse af arkitekt Syed N. Sibtain⁴. Målsætningen for projektet var følgende:

- 1) Landsbyboerne skulle opnå 'self-reliance' på boligområder (uafhængighed af katastrofehjælp m.v.) gennem optræning i det jordskælvssikre bygningssystem. Spredningseffekt skulle opnås på græsrodsniveau gennem lokale bønder og håndværkere.
- 2) Den rekonstruerede landsby skulle danne basis for et realistisk katastrofe-hjælps program, som regeringen kunne anvende i andre jordskælvstruede regioner.

3) Projektet skulle være en model for 'integrated rural development' med fokus på sundhed, solenergi ressourcer, lokalsamfundsudvikling, ernæring og agerbrug.

4) Projektet skulle være et eksempel på 'self reliance' gennem selv-hjælp, sat i relation til et lokalsamfund snarere end individet. Social såvel som økonomisk self reliance skulle opnås gennem udvikling af samarbejde i landsbyen.

Med finansiell støtte fra DANIDAS Forskningsråd deltog jeg som socialantropolog i projektet med det formål, at studere dets sociale og økonomiske konsekvenser. Jeg havde desuden en rådgivende funktion og deltog i beslutningsprocesser såvel som forestod visse organisatoriske arbejder i projektet.

Project Reconstruction Saighanchi var utraditionelt i sin organisering, idet alle deltagere arbejdede ulønnet, arbejdsproget var farsi og vi boede i landsbyen igennem hele projektperioden med samme bolig- og levestandard som landsbyboerne.

De ovennævnte udviklingsideer med fokus på 'self reliance' og selv hjælp tillige med projektmedlemmernes nære integration i lokalsamfundet var baggrunden for, at projektet kunne udvikle sig i et samspil med lokalbefolkningen. Deres aktuelle livssituation og opfattelse heraf, blev udgangspunkt for på kollektiv basis at søge at mobilisere befolkningen til selv at gøre noget for at bedre deres livsvilkår.

Jeg vil i det følgende først kort opridse projektets fysiske indhold for dernæst at diskutere de sociale og politiske problemer involveret i en sådan mobilisering af lokal befolkningen såvel som vurdere realiseringen af den sociale målsætning.

Projektet

Da projektet blev afsluttet omfattede det følgende elementer, alle produceret lokalt og baseret på førnævnte teknologiske udviklingsidé:

1) Familiehuse á 2 eller 3 rum, et opbevaringsrum, køkken etc. med to gårdspladser og omgivende mure. Husplanen harmonerer med det islamiske familiemønster, således at privatlivets fred sikres. Hele køkkenafdelingen er placeret i den bageste gård, således at kvinderne kan arbejde uset af eventuelle gæster, der kommer til huset.

2) Drikkevandsforsyning til husholdning. Rent drikkevand tages fra en dyb brønd ved hjælp af vindmølle og pumper. Vandet pumpes kontinuerligt til et vandtårn placeret på det højeste punkt i landsbyen. Fra tårnet ledes vandet gennem rørledninger til vandfordelingspunkter, toiletter, kommunalt badehus og moskeen.

Oprindeligt var det planlagt en vandhane til hvert hushold, men fra projektets side blev dette opgivet af økonomiske grunde og, ligeså vigtigt, af sociale grunde. I et muslimsk land som Afghanistan, hvor kvinderne er segregerede, er vandhentning en af deres sociale samkvemsmuligheder med andre kvinder - og mænd. Ved vandhentesstedet mødes folk, nyheder udveksles og romancer starter. Da private vandhaner således ville bidrage til en yderligere isolering af kvinderne, opgav vi (fra projektets side) denne tanke, og i stedet blev der etableret kommunale vandhaner.

3) Sanitet. Der er grupper af toiletter tre steder i landsbyen, og de er vandskylende. Afføringen omdannes i septiktanke, som tømmes en gang hvert halve år og forsyner landsbyen med værdifuld gødning.

- 4) Kreaturstalde. Et alvorligt problem i landsbyen ved projektets start var den meget ringe sundhedstilstand. Dette var forårsaget ikke alene af mangelen på rent drikkevand, men også af den skik, at folk for at undgå tyveri af deres kreaturer, opstaldede dem umiddelbart i forbindelse med deres bopligsareal, køkken m.v. For at løse dette problem blev der bygget kommunale kostalde, placeret således, at de er beskyttede (mod tyveri) af resten af landsbyen, så sikkerhedskravene er opfyldt og beboelsesområdet holdes rent.
- 5) Moskeen. Til forskel fra andre religioners steder for Gudsdyrkelse er moskeen i Islam, foruden at være Guds Hus et center for fælles aktiviteter. Den fungerer også som gæstehus for rejsende. Moskeen i Saighanchi er forsynet med et mekanisk air-condition system, der består af en kombination af en traditionel vindfanger (findes udbredt i Afghanistan og Iran) og et kølesystem baseret på vandfordampning (i forbindelse med vandbassinet til rituel afvaskning før bønner).
- 6) Skole. Der er to klasserum, begge fuldt møbleret med skolemøbler og tavle. Næsten al undervisning foregår køns-opdelt i Afghanistan.
- 7) Kreditforenings/kooperativt kontor. I 1978 var en af de reformer, som den nye regering gennemførte, at etablere lokale kreditforeninger for at eliminere pengeudlåneres/jordæjeres magt. Saighanchi Kreditforening blev oprettet på samme tid, og alle familier er medlemmer heraf. Kontoret fungerer også som produktionskooperativt kontor (se senere).
- 8) Lærerbolig. Et hus mægt til de øvrige i landsbyen stilles til rådighed for den fastboende lærer.
- 9) Kommunalt badehus. Et kommunalt badehus er en traditionel institution i Afghanistan, men her er vandet opvarmet med solenergi, da der er udpræget mangel på brændsel.

- 10) Værksted. Et fuldt udstyret værksted og lagerrum er bygget for at sikre, at landsbyboerne, optrænet i diverse teknologier, fortsat kan arbejde hermed til eget brug og til salg.
- 11) Opdyrkning af jord og kunstvandig. Omkring 4 hektar jord, indvundet til agerbrug, bliver kunstvandet med grundvand. Kunstvandingsystemet består af en brønd, vindmølle med pumpe og en rørledning. Kreditforeningen administrerer dyrkningen af jorden (se senere).
- 12) Ernæring. Den dårlige sundhedstilstand i landsbyen var også et resultat af en meget ensidig ernæring, hvori der næsten ikke indgik grønsager. Forskellige nye grønsagstyper blev indført med stort held.
- 13) Omgivelser. Hele det pågældende område i Nordafghanistan er ekstremt træfattigt, hvilket bevirker dels en voldsom erosion ved regnskyl og dels kraftige støvstorme om sommeren. For at mildne de naturlige omgivelser omkring landsbyen udførtes et omfattende træplantningsprogram.

Selv-hjælp

Da Project Reconstruction Saighanchi var baseret på selv-hjælps princippet, var det meningen, at landsbyboerne skulle fortsætte deres sædvanlige økonomiske aktiviteter samtidig med at genopbygge landsbyen - dvs. at projektet forsynede dem med de nødvendige materialer samt oplæring i den nye teknologi, og at de selv udførte arbejdet.

Dette vanskeliggjorde imidlertid organiseringen af arbejdet ganske betydeligt, da det blev afhængigt af agerbrugscyklus'en og de forskellige afgrøder, der dyrkedes. Situationen blev yderligere kompliceret af folkenes forskelligartede beskæftigelse som småbønder, jordløse andelsbetalte bønder og daglejere, som ikke fuldt kunne disponere over deres arbejdstid.

Hele den sociale organisering af arbejdet i projektet blev løbende tilpasset forholdene og udarbejdet i fællesskab gennem diskussioner og beslutninger taget af lokalbefolkningen og projektgruppen.

1. Det oprindelige fællesskab

I første omgang var der bred enighed om, at alle skulle forsøge at afslutte deres øvrige arbejdsforpligtelser hurtigere end normalt og bruge al resterende tid på projektarbejdet. Desuden var der fra projektgruppen krav om, at ingen byggede individuelt, men at alle i fællesskab skulle genopbygge hele landsbyen.

Dette system brød dog hurtigt sammen, da arbejdsbyrden på denne tid af året var for stor til, at mændene virkelig kunne deltage i projektarbejdet. De, som havde tilstrækkelig arbejdskraft i familien til at kunne klare begge dele, protesterede over dem, som ikke kunne afse tid til at deltage. Som konsekvens heraf holdt de førstnævnte op med at deltage.

2. Lige arbejde

Den mest arbejdskrævende del af agerbrugsarbejdet var nu overstået, og i fællesskab udarbejdes et nyt organisatorisk system, hvori der specificeredes, hvor meget arbejde, den enkelte skulle yde: fuld tid i 1 uge og halv tid i 2 uger.

Landsbyboerne ønskede understreget, at for at opnå et hus, måtte alle yde lige meget arbejde (arbejdstid) i projektet.

Nogle få familier ernærede sig imidlertid udelukkende ved daglejerarbejde i de nærliggende byer og landsbyer. Lønnen herved er så lav, at hvis de skulle tjene til føden, kunne de ikke samtidig opfylde arbejdskravene i projektet. På opfordring fra resten af landsbyen besluttede projektgruppen at understøtte disse fattigste familier økonomisk, mod at de deltog fuldtids i bygningsarbejdet.

Skønt der var opnået fuld enighed herom i landsbyen, skabte dette system en masse misforståelser. De, som havde selvstændige indtægtskilder som privat jordejendom, protesterede efter en kort tid imod, at andre blev økonomisk hjulpet. Dels betragtede de sig som ligeså fattige som de andre, og dels følte de, at de selv arbejdede 'gratis' mens andre blev 'lønnet' for at arbejde.

Den skelnen mellem 'løn' og 'understøttelse', som projektgruppen opererede med havde i praksis ingen mening for landsbyboerne. Og resultatet blev, at med undtagelse af de understøttede familier trak alle andre sig ud af arbejdet.

Indtil nu var arbejdet skredet så langsomt frem, at projektets langtidsplaner måtte revideres.

3. Lige vilkår

For at løse den sociale utilfredshed, højne arbejdsproduktiviteten og indhente den tabte tid, var det nødvendigt at nå til enighed om andre arbejdsbetingelser, så alle følte, at de arbejdede under lige vilkår.

Mændene startede med at kræve, at projektarbejdet konverteredes fra selv-hjælp til lønarbejde. Projektgruppen var ikke parat til at likvidere selv-hjælps tanken, men præsenterede i stedet et forslag om fælles-køkken og -spisning for alle deltagende familier på projektets regning. Dette var ikke nogen billig løsning, men baggrunden herfor var dels en erkendelse af, at understøttelse til de fattigste var en betingelse for deres deltagelse, og dels at eftersom intern solidaritet og samarbejde ikke udsprang af fælles arbejde, så måtte det skabes gennem en oprioritering af andre fælles aktiviteter som netop fælles madlavning og -spisning.

Introduktionen af dette system betød en mangedobling af arbejdsproduktiviteten og de sociale konflikter ophørte næsten. Der var næppe sket et afgørende holdningsskift, men tillige med at systemet følte mere 'retfærdigt', så udvikledes et større fællesskab og som arbejdet skred frem, også en fælles stolthed over de op-

Fra begyndelsen viste det sig umuligt pga. kulturelle normer, at involvere kvinderne i projektarbejdet. Men i kraft af fælleskækket blev de nu integreret som vigtige (1) personer i projektarbejdet og gjorde tillige deres egne erfaringer mht. at organisere det interne samarbejde.

Mobilisering

Hvordan kan et selv-hjælps projekt som dette lykkes? Groft sagt må der være en direkte motivation for den pågældende gruppe for at engagere sig. Denne umiddelbare motivation må følges af en form for læreproces (teknisk oplæring, social oplæring (bevidstgørelse)), for at skabe den forståelse, der skal sikre gruppens videre deltagelse i projektet og den videre aktivitet efter dets afslutning.

Imidlertid er denne proces alt andet end simpel og utallige udsendte eksperter i udviklingsprojekter har følt en dyb personlig skuffelse og frustration over, at befolkningen i u-landene ikke med begejstring og taknemmelighed modtager og engagerer sig i ethvert projekt, der igangsættes 'for deres skyld'.

Selvom et projekt 'objektivt set' er til gavn for en given befolkningsgruppe, kan der opstå problemer med at mobilisere den pågældende gruppe for projektet. En af årsagerne kan være, at den rationalitet, som udviklingsplanlæggere, administratorer m.v. betjener sig af, ikke er i overensstemmelse med de lokale betingelser eller den lokale befolknings rationalitet. Dvs. at der er forskelle i de præmisser, som vurderinger og holdninger er baseret på - men dette er problemer som øget lokal forståelse og en dialog med lokalbefolkningen kan bidrage til at løse. Mere fundamentalt kan problemet også være, at et projekt kommer til at spille en rolle i forhold til interne magtforhold. Skønt en lokalbefolkning i vore øjne alle er fattige og underprivilegerede behøver den ingenlunde at være en homogen gruppe, og mange interesse modsætninger kan eksistere internt i gruppen, foruden de eksterne modsætninger, der måtte forekomme. Endelig kan det også være til-

fældet, at regerings- og bistandsorganisationers interesse ikke er identisk med en given lokal befolknings, på trods af at disse organisationer måtte føre en politik til fremme af 'samfundets vel'.

Der var ingen problemer med den umiddelbare mobilisering af befolkningen i Saighanchi for projektet, idet alle naturligvis var ivrige efter at få et nyt hus, hvor materialerne var betalt og som i tilgift hævdedes at være jordskælvssikkert. Men som det fremgår af ovenstående, begyndte problemerne at melde sig mht. den sociale organisering af arbejdet, hvor projektet var defineret som fælles og ikke individuel selv-hjælp.

Der var meget ringe økonomisk-stratificering i landsbyen (fattige småbønder - fattige jordløse) og alle var nærtbeslægtede. På denne baggrund kunne man forvente, at det ville være let at etablere et samarbejde om projektet byggende på gensidig solidaritet. Men dette var langt fra tilfældet.

Skønt slægtskabs-ideologien fremhæver den interne solidaritet mellem de patrilineært beslægtede, så modvirkede de materielle eksistens-vilkår disse loyaliteter. Konflikter over de knappe ressourcer som jord og vand opstod pga. arvesystemet netop imellem de nærmest beslægtede. På landsbyplan betød den stigende forarmning, som var fælles for alle grupper, en stigende grad af afhængighed af store jordejere udenfor lokalsamfundet, med det resultat, at den interne solidaritet mindskedes eftersom konkurrencen om jord og arbejde øgedes.

Projektet blev forsøgt udnyttet af forskellige fraktioner i landsbyen og beskyldninger om favoritisme var hyppige i starten.

De mest alvorlige konflikter hidrørte imidlertid fra relationerne udenfor landsbyen. Halvdelen af jorden omkring landsbyen ejedes af en stor jordejer i en nærliggende by. Han var en fjern slægtning af landsbyboerne, og en del af dem arbejdede for ham som andelsbetalte bønder eller som daglejere. Pga. en strid om et

stykke jord til landsbyens fællesbygninger (moské, skole m.v.) kom han i stærkt i forbindelse til projektet og brugte al sin, betydelige, indflydelse til dels at modarbejde projektet gennem den lokale underguvernør og dels at fratage landsbyboerne lysten og modet til at deltage i projektet. Som eksempel på denne 'psykologiske krigsførelse' kan nævnes, at han, da moskeen som den første bygning stod færdig, erklærede til landsbyboerne at 'alle bønnen bedt i moskeen ville være 'haram' (religiøst urene), da moskeen var bygget på stjålet jord'.

Sluttelig blev striden ved regeringens indblanding bilagt til fordel for projektet/landsbyen. Dette viste sig at være en vigtig psykologisk sejr mht. mobilisering af landsbyboerne. Men senere forsøgte den samme jordejer at presse folk ud af projektarbejdet ved at puste liv i interne stridigheder og bagtale landsbyens kvinder, fordi de lavede mad i fælleskøkkenet og havde kontakt til udlændinge. Dette skabte dog på intet tidspunkt kriser af samme alvor som den første, hvoraf det var fremgået at jordejeren ikke var uovervindelig.

Denne situation illustrerer således, at befolkningens motivation i sig selv ikke er nok, hvis de lokale sociale og magt-politiske strukturer fungerer som blokering - og specielt ikke som her, hvor klasserelationen mellem jordejer og bønder/jordløse var tilsløret dels af forholdets paternalistiske fremtræden og dels af en form for slægtskabsloyalitet.

Realisering af sociale målsætning

En af projektets målsætninger var, at skabe 'self reliance' gennem selv-hjælp på basis af lokalsamfundet. Indenfor projektets rammer var dette nødvendiggjort af, at konstruktionsplanerne ikke ville kunne realiseres af enkelt-individer, men alene gennem en arbejdsdeling og samarbejde i en større gruppe.

Det videre perspektiv var imidlertid, at under de eksisterende socio-økonomiske strukturer i samfundet, bøndernes og de jordløses stigende forarmning og afhængighed af de store jordejere, bestod disse fattige befolkningsgruppers eneste mulighed for at forbedre egne livsvilkår i at overkomme interne stridigheder og stå sammen i en erkendelse af fælles interesser. Denne del af målsætningen var ikke revolutionær, men sigtede mod at lokalbefolkningen indenfor og på trods af den sociale orden, i fællesskab kunne udvikle sociale og økonomiske eksistens-betingelser, der mindskede afhængigheden, dvs. i stigende grad gjorde dem 'self reliant'.

Udgangspunktet var således den erkendelse, som befolkningen havde af sin egen situation. Den kan groft opsummeres som en glorificering af fortiden, hvor folk var pane og anstændige, alting var billigt, man var nøjsom og holdt sammen og lokalsamfundet havde gode og respekterede ledere. Nutiden blev set som en negering af alle disse værdier. Det centrale begreb, der udtrykte opfattelsen af nutiden var mangelen på sammenhold og enhed (Ettefaq).

Den individualisering i form af intern konkurrence om jord og arbejde, som var foregået på det økonomiske plan, slog igennem i opfattelsen af at enhver er/må være sin egen lykkes smed. Denne individualisering var en barriere for forståelsen af selv-hjælp, idet den fremherskende opfattelse var, at man arbejdede for projektet og ikke for sig selv. Dette betød helt konkret, at det gjaldt om at vinde mest muligt for sig selv gennem den mindst mulige indsats - en holdning, der er rationel i situationen, hvor man sælger sin arbejdskraft.

Det, der på baggrund af projektets målsætning, defineredes som et problem (manglende sammenhold) erkendtes også som sådan af befolkningen. 'Løsningen' på problemet berodte på en erkendelsesmæssig proces, som ikke, via projektet, kunne skabes udefra men kun bearbejdes på forskellig vis:

1. En forudsætning for at deltage i projektet var at indgå i et bredt samarbejde, og 'velfærdsordningen' (fællesspisning) krævede yderligere et samarbejde og fællesskab af mænd og kvinder (fællesspisningen var kønsopdelt i overensstemmelse med kulturelle normer).
2. Opprioritering af fælles værdier: Første bygning af moskeen, som traditionelt bygges ved et lokalsamfunds fællesarbejde, dernæst alle fælles-bygninger (skole m.v.) og sluttelig fordeltes alle boliger ved lotteri, så særkrav ikke kunne gøres gældende.
3. Det sociale samvær mellem projektgruppen og lokalbefolkningen dannede ofte rammer en (ustruktureret) dialog/diskussion med udgangspunkt dels i projektarbejdet og dets mål, i befolkningens generelle livssituation relateret til religiøse og kulturelle værdier bl.a. som de kom til udtryk igennem kendte folkesagn o.l.

Denne bearbejdning igennem såvel konkrete erfaringer om samarbejde som diskussioner af disse og holdninger i almindelighed bevirkede, at projektarbejdet i stigende grad opfattedes som befolkningens eget med en intet mindre end imponerende arbejdsindsats til følge og en stolthed over de opnåede resultater. I denne sammenhæng skal påpeges, at i Afghanistan (som så mange andre steder) er der en fremherskende foragt for fysisk arbejde. Det forhold, at projektmedlemmerne lavede hårdt fysisk arbejde bidrog til at ændre landsbyboernes opfattelse af 'lærde folk' på den måde, at de dels fik en stærk kritisk holdning overfor 'byfolk' fra hvem de var vant til nedlædighed og foragt og dels fik større respekt for deres eget arbejde.

I kraft af arbejdet med fællesspisningen havde kvinderne del i hele denne proces, og de udviklede en positiv holdning overfor kollektivt arbejde - kun en regeringsindgriben i 1979 hindrede, at et kooperativt hønseri helt på kvindehænder startede.

Da det imidlertid kan være problematisk at diskutere en bevidstgørelsesproces uden relation til konkrete handlinger, vil jeg prøve at illustrere hvorledes en holdningsændring hos landsbyboerne kom til udtryk i forhold til April-revolutionen i 1978 og til projektets forsøg på at etablere et kunstvandingskooperativ i 1979.

1. Tilslutning til April-revolutionen

Efter April-revolutionen i 1978 gjorde regeringen sig store anstrengelser for via radioen og ude i provinserne at formidle sit program til landbefolkningen. Det drejede sig især om en fremstilling af de eksisterende socio-økonomiske forhold som værende 'feudale' og derfor udtryk for udbytning af det arbejdende folk. Regeringen ville derfor etablere social retfærdighed gennem en jordreform og ved at afvikle pantsætning og løn og ved at oprette lokale kreditforeninger som alternativ finansieringskilde for bønderne.

Da det viste sig, at regeringen faktisk forsøgte at gennemføre disse reformer var der i landsbyen en 100 % opbakning bag regeringen⁵ og især identificerede man sig stærkt med referencen til 'det arbejdende folk' (Karigar). (Denne holdning fandtes i ligeså høj grad hos kvinder som mænd).

Fornåbninger om en snarlig jordreform viste sig i holdningen til de store jordejere, og da en af landsbyens kunstvandingskanaler blev totalt ødelagt ved et jordskred, mobiliseredes hele landsbyen til reparation heraf. Dvs. der organiseredes et fællesarbejde på tværs af forskelle i jordbesiddelser i erkendelse af betydningen heraf for landsbyen som helhed. Tidligere havde selv ubetydelige reparationsarbejder resulteret i endeløse kævlrier om fordeling af arbejdsbyrden.

Da regeringen i foråret 1979 opfordrede frivillige til at melde sig som forsvarere af revolutionen imod rebellerne, drog alle kampduelige mænd i landsbyen for en tid i borgerkrig på regeringens side. (Det skal indrømmes, at stillingtagen var enklere i et de-tribaliserede Nordafghanistan end f.eks. i de stammehierarkiserede områder i Østafghanistan).

Den mobilisering, som havde fundet sted var dog klart stadigvæk afhængig af de eksterne magtforhold, hvilket landsbyboernes stilling til kunstvandingskooperativet viste.

2. Kunstvandingskooperativ

Da projektet startede i 1977 var der ingen udsigt til jordreformer, så landsbybefolkningens muligheder for at bedre deres økonomiske situation beroede på, at de i fællesskab kunne indvinde ny landbrugsjord til kunstvanding. Der var tilgængelig regeringsjord, som kunne købes, forpagtes eller erhverves gennem indvinding og deraf følgende etablering af brugsret - men denne jord lå udenfor rækkevidden af det eksisterende kunstvandingsystem.

Disse tekniske problemer kunne løses igennem projektet med konstruktion af en vindmøllepumpe af samme typer, som den der brugtes til drikkevandsforsyningen. Men en forudsætning for realisering af disse planer var et bredt samarbejde i landsbyen, dels pga. arbejdets omfang og dels fordi finansieringen af vindmølle m.v. fra projektet var betinget af, at denne investering ville komme landsbyen som helhed til gode.

Disse planer blev ikke opgivet selvom jordreformen blev annonceret i 1978, for det ville i alle tilfælde være relevant at udvide landsbyens dyrkede areal, og desuden måtte det forventes, at et sådan initiativ ville blive behandlet mere positivt af den nye regering end af den tidligere.

Men det politiske klima ændredes, borgerkrigen spredtes og flere af de misgreb, som den nye regering, nu domineret af Hafizullah Amin, foretog, blev kendt. Dette bevirkede en ændret holdning i landsbyen. Efter at være gået i borgerkrig for revolutionen begyndte landsbyboerne at blive desillusionerede, både fordi korruption øjensynlig spillede ind ved gennemførelsen af jordreformen, og fordi regeringen syntes at være ved at miste magten. Dette af-

spejledes også i den lokale store jordejers holdning, idet han efter at have holdt en meget lav profil efter revolutionen, nu klart gjorde sig rede til at indtage sin gamle position, når rebellerne havde væltet regeringen.

Alle disse forhold bevirkede, at da kooperativet skulle til at starte, var langt de fleste faldet fra. Baggrunden herfor var øjensynlig:

1. Desillusion mht. regeringen betød, at man frygtede indblanding i kooperativet, og at staten ville konfiskere halvdelen af udbyttet.
2. Den generelle usikkerhed mht. fremtiden betød, at man valgte den udvej som generationer af bønder har lært - man overlever i krisesituationer ved at mindske risici. På trods af alle positive erfaringer i projektet om samarbejde, ønskede ingen at involvere sig i noget som helst nyt og slet ikke i et kooperativ.

Efter omfattende diskussioner i landsbyen og indbyrdes fremkom vi fra projektets side med en løsningsmodel for, hvorledes den indvundne jord kunne udnyttes til landsbyens fordel uden at tvinge en kooperativ struktur ned over hovedet på folk.

Den ny-oprettede kreditforening, som alle var medlem af og positivt stemt overfor, blev formel ejer af jorden og vindmøllen. Jorden kunne dyrkes på to måder:

1. Sharecropping af én eller flere personer. I så tilfælde ville kreditforeningen agere som traditionel jordejer og udbyttet skulle deles 50:50 mellem bønderne og kreditforeningen.
2. Produktions-kooperativ, som skulle bestå af 5 eller flere personer fra forskellige hushold. Udbyttet skulle deles med 90 % til kooperativt og 10 % til kreditforeningen.

I begge tilfælde skulle kreditforeningens andel bruges til at købe fælles landbrugsudstyr, vedligeholde landsbyens fælles faciliteter eller til andre fælles landbrugsaktiviteter.

Ved fremsættelsen af forslaget vandt det enstemmig støtte i landsbyen og en diskussion startede blandt bønderne om de åbenlyse fordele ved samarbejde.

Den følgende dag var vi pga. borgerkrigens fremskredne stadie nødt til at forlade landsbyen. (Juli 1979).

Noter

1. 'The Middle East', 'On the Eve of Destruction', October 1979.

I disse tal er ikke indregnet tallene fra 1980-jordskælvet i Algeriet.

2. I konferencen deltog omkring 700 deltagere fra 30 forskellige lande.

3. Bygningssystemets stabilitet er blevet efterprøvet i en model (1:5) udsat for simulerede jordskælvsforhold. Ved forsøgene modstod bygningen seismiske kræfter stærkere end nogen hidtil målt på Richter's skala, og for at ødelægge bygningen (delvist) måtte de seismiske kræfter øges ud over Richter's skala.

4. Med finansiel støtte fra Australian Council of Churches påbegyndtes projektet i april 1977, og det fuldførtes med yderligere støtte fra NOVIR (Holland) og Folkekirkens Nødhjælp (Danmark). Projektet afsluttedes i juli 1979, og den faktiske konstruktionsperiode var 16 måneder.

5. Efter diskussion med socialantropologen Asger Christensen, som opholdt sig i Østafghanistan kort tid efter revolutionen i 1978, er det mit indtryk, at revolutionen fik mere folkelig opbakning i Nordafghanistan - i hvert fald efter reformprogrammet blev kendt. Baggrunden herfor er, at Nordafghanistan til forskel fra Østafghanistan er præget af store jordejere, kommerciel agerbrug og i tilgift er der ikke stamme-strukturer til at sløre eller modificere klasseforhold.

isamme udstrækning